

Den kommunala låneskulden 2020

KOMMUNINVEST

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	3	Skuldens fördelning	12
Kommunsektorns ekonomi	4	Låneskuld per kommun	12
Kommunsektorns investeringar	5	Kommunkoncerner med högst låneskuld 2019	12
Riket	5	Kommunsektorns finansiering	14
Investeringarnas fördelning	6	Fördjupningsavsnitt 1:	
Kommuner	6	Låneskuldens utveckling	15
Regioner	6	Fördjupningsavsnitt 2:	
Investeringar per kommungrupp och län	6	Grön finansiering av kommunala investeringar	18
Kommungrupp	6	Intresset för grön finansiering fortsätter öka	18
Regioner	7	Kommuninvests gröna lån	18
Län	8	Fördjupningsavsnitt 3:	
Kommuner med störst investeringsvolymer och investeringsnivåer 2019	9	Kommunsektorns skuldförvaltning	20
Kommunsektorns låneskuld	10	Appendix 1: SKR:s kommungruppsindelning	21
Riket	10		
Låneskuld per kommungrupp, region och län	11		
Kommungrupper	11		
Regioner	11		

Om Kommuninvests rapportserie

I rapportserien ”Den kommunala låneskulden” följer Kommuninvest upp utvecklingen av kommunsektorns investeringar och skuldsättning. Rapporten är unik eftersom både investeringar och låneskuld analyseras utifrån ett koncernperspektiv. Det innebär att även verksamheter som bedrivs i bolagsform inkluderas i rapportunderlaget. Koncernperspektivet är viktigt för att få en rättvisande helhetsbild av en kommuns eller regions ekonomiska och finansiella ställning, eftersom:

- en allt större del av kommunernas verksamhet bolagiseras. Till exempel har allt fler kommuner fört över sina service- och verksamhetslokaler till dotterbolag under de senaste åren.

- kommunsektorns bolag står för drygt hälften av sektorns investeringar men för huvuddelen av den externa låneskulden.

Dataunderlagen i denna rapport bygger på uppgifter som hämtats från kommunernas och regionernas egna årsredovisningar. Redovisningen släpar efter ett år i den bemärkelsen att 2020 års utgåva avser 2019 års data. Uppgifter om investeringsnivåer och låneskuld för alla kommuner och regioner finns tillgängliga för åren 2010 – 2019 på Kommuninvests hemsida, under fliken Den kommunala låneskulden 2020.

Frågor på rapportinnehållet kan ställas till:

Emelie Värja
Forskningsansvarig
Kommuninvest
Tel: 0730 78 06 35
E-post: emelie.varja@kommuninvest.se

Långsiktiga utmaningar kvarstår

År 2020 har dominerats av stor osäkerhet. I mars månad slog en pandemi till mot världen och krishanteringen tog fart. Först och främst har det handlat om att minska smittspridningen och rädda liv, men konsekvenserna för svensk ekonomi har varit stora. Kommunsektorn hamnade i centrum av krisen, i hantering av sjuka och i skyddandet av riskgrupper. Verksamheter har snabbt fått ställa om till nya förutsättningar med distansundervisning och ökade sjukskrivningar. I denna rapport blickar vi till att börja med tillbaka till året 2019. Vilket var utgångsläget? Hur hade utvecklingen sett ut fram tills pandemin bröt ut? Därefter, i en tilläggsanalys, ställer vi upp ett generellt scenario för hur låneskulden ser ut att utvecklas under 2020 och kommande år.

Kommunsektorns låneskuld ökade 2019 med 67 miljarder kronor, vilket motsvarar en tillväxttakt på 10,1 procent. Denna tillväxttakt var högre än 2018. Investeringarna fortsatte att öka, men i avtagande takt, och omfattade totalt 193 miljarder kronor. Högre resultatet 2019 jämfört med 2018 och lägre tillväxt i investeringarna medförde också att självfinansieringsgraden var oförändrad för kommunkoncernerna och ökade kraftigt för regionerna. Mycket av detta kan dock härledas till den förändring av redovisningsreglerna som innebär att finansiella tillgångar ska redovisas till verkligt värde. I och med att

förändringen genomfördes 2019 ledde detta till att orealiserade vinster lyfte resultatet. Detta slår positivt framförallt på regionernas resultat, då det är de som har de största finansiella tillgångarna.

De generella bidrag som regeringen tillfört i samband med krisen verkar täcka upp för de negativa ekonomiska effekterna av pandemin. Men ett allt starkare demografiskt tryck, som ger ökande kostnader, skapar tillsammans med en lägre tillväxt i skatteunderlaget svårigheter för kommunsektorn att långsiktigt upprätthålla resultat på de senaste årens nivåer. Till detta ska läggas en trend av växande investeringar mot bakgrund av faktorer som demografi, urbanisering och renoveringsbehov i det befintliga fastighetsbeståndet. Sammantaget leder detta sannolikt till en kommande period med lägre självfinansieringsgrad. Det sker kanske inte år 2020 eller år 2021, då insatserna från statens sida är kraftfulla, men på längre sikt talar mycket för att så blir fallet. De långsiktiga demografiska utmaningarna genererar ett finansieringsgap för kommunsektorn. Detta kan delvis hanteras genom effektiviseringar. Om inte omfattande skatthöjningar är ett alternativ krävs det dock mer, såsom ett ökat statligt ansvar eller en förändrad finansieringsform, för att skapa långsiktig ekonomisk hållbarhet.

Örebro i oktober 2020

Tomas Werngren
VD Kommuninvest

Emelie Värja
Forskningsansvarig Kommuninvest

Kommunsektorns ekonomi

Avslutningen på 2018 var starkare än väntat med en stark exporttillväxt främst under det fjärde kvartalet. År 2019 steg BNP med 1,2 procent. Det var ungefär hälften så hög tillväxt som för år 2018. Ekonomin var i en avmattningsfas men med ett fortsatt relativt högt kapacitetsutnyttjande. Pandemin som inleddes i mars 2020 slog omkull alla prognoser för BNP under 2020. Nu handlar det snarare om hur stort tappet blir och hur snabbt vi kan återhämta oss. Efter en mer pessimistisk syn på BNP-tillväxten från olika prognosinstitut i inledningen av sommaren, med fall på upp emot 6,3 procent, har de senaste prognoserna hamnat mellan 3,2 och 5 procent för 2020. Men osäkerheten är fortfarande stor och mycket beror på hur smittspridningen utvecklar sig den närmaste tiden, både i Sverige och i resten av världen.

Efter ett fallande resultat i kommunsektorn 2018 stärktes resultatet återigen 2019. Detta berodde till viss del på ändrade redovisningsregler som innebär att finansiella tillgångar ska tas upp till verkligt värde. Men även verksamhetens resultat förbättrades något för både kommuner och regioner. Totalt för kommunsektorn var resultatet 2019 på koncernnivå 37 miljarder kronor. Regionerna stärkte sitt resultat på koncernnivå till 10 miljarder kronor från ett resultat på 1 miljard 2018. Kommunerna stärkte resultatet från 26 till 27 miljarder kronor. Verksamhetens resultat stärktes från 2,6 till 6,2 miljarder kronor för regionkoncernerna men försvagades från

33 miljarder kronor till 28 miljarder kronor för koncernkoncernerna.

Variationen över landet var dock stor. På koncernnivå redovisade 54 kommuner och 8 regioner 2019 negativt resultat för verksamheten. Bortser vi från de kommunala och regionala bolagen var det 116 kommuner och 8 regioner som redovisade ett negativt resultat för verksamheten under 2019.

Framtiden är behäftad med större osäkerhet än vanligt på grund av pandemin. Skatteunderlagstillväxten bedöms som låg under de kommande åren. Kommuner och regioner har dock fått god stöttning av staten med ökade generella bidrag, vilket med den kunskap vi har idag sammantaget väl täcker upp för pandemins effekter. Utmaningarna handlar nu återigen om att skapa långsiktig ekonomisk hållbarhet. Där är den demografiska utvecklingen den dominerande faktorn. Vi blir fortfarande fler äldre och fler barn per person i arbetsför ålder. Detta innebär ökad efterfrågan och ökade kostnader i kronor per invånare. Samtidigt kan pandemin påverka kostnadsutvecklingen framöver med förändrade krav och förändrad efterfrågan på välfärdstjänster.

De extra medel som kommuner och regioner så långt fått ta del av i samband med pandemin har varit stora. Detta innebär att starka resultat är att förvänta för 2020 och 2021. Den pedagogiska utmaningen blir att trots starka resultat ställa om verksamheten för att möta de långsiktiga utmaningarna.

Kommunsektorns investeringar

Riket

Kommuner och regioner har ett omfattande välfärdsuppdrag. Av de totala offentliga konsumtionsutgifterna står kommuner och regioner för drygt 70 procent och staten för resterande. Av kommunsektorns konsumtionsutgifter fördelar sig dessa med 66 procent på kommunerna och 34 procent på regionerna. Kommuner har ansvar för bland annat förskola, skola och äldreomsorg. Regionerna ansvarar bland annat för hälso- och sjukvård samt kollektivtrafik, kultur och regional utveckling (se tabell 1). Kommunerna och regionerna äger drygt 1 800 bolag som är engagerade i bland annat bostads-, fastighets- och energiförsörjning, kollektivtrafik, kultur, utbildning och turism.

Kommunsektorn ansvarar inte bara för själva verksamheten utan också utbyggnad och underhåll av dessa verksamheter. Det är dessa investeringar som vi går igenom i detta avsnitt.

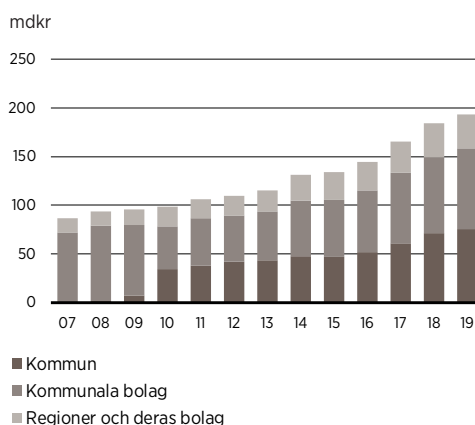
En stark befolkningstillväxt och urbanisering, tillsammans med omfattande renoveringsbehov av de bostäder och fastigheter som byggdes under rekordåren 1965–75, leder till fortsatt ökade investeringsnivåer i kommunsektorn. Den demografiska utvecklingen med fler äldre och yngre leder också till en ökad efterfrågan på välfärdstjänster såsom vård, skola och omsorg. Det medför i sin tur ökade investeringsbehov i framförallt verksamhetslokaler.

Den genomsnittliga investeringstillväxten under 2010–2019 ligger på 7 procent per år. Under 2019 ökade investeringarna med 9 miljarder kronor, motsvarande 5 procent

tillväxt. Detta är den lägsta ökningen sedan 2015. Det innebär att tillväxttakten avtagit två år i rad. De totala investeringarna uppgår 2019 till 193 miljarder kronor.

Av sektorns totala investeringar stod koncernkoncernerna för 158,5 miljarder kronor och regionskoncernerna för 34,6 miljarder kronor, en ökning sedan 2018 med 6 respektive 1 procent. Under 2018 ökade regionerna sina investeringar med 12 procent och koncernkoncernerna med 8 procent. Koncernkoncernernas investeringar fördelades i sin tur på kommunerna med 75,6 miljarder kronor och de kommunala bolagen med 82,8 miljarder kronor, vilket motsvarar en ökning med 6 procent sedan 2018 i båda fallen. Trots avtagande tillväxttakt är investeringsnivån fortsatt hög.

Figur 1: Investeringsvolym 2007–2019¹

Källa: Kommuninvest

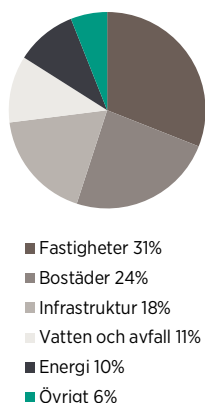
Tabell 1: Kommunernas och regionernas uppgifter

Kommunerna		Gemensam	Regionerna	
Obligatorisk	Frivillig	Obligatorisk	Obligatorisk	Frivillig
Social verksamhet	Fritid och kultur	Kollektivtrafik	Hälso- och sjukvård	Kultur
Skolverksamhet	Teknisk service		Tandvård 2)	Utbildning
Plan- och byggfrågor	Energiförsörjning		Regionalt utvecklingsansvar	Turism
Miljö- och hälsoskydd	Näringslivsutveckling			
Renhållning och avfall	Byggande av bostäder			
Vatten och avlopp				
Räddningstjänst				
Biblioteksverksamhet 1)				
Krisberedskap				
Bostadsförsörjning				

Källa: Kommuninvest

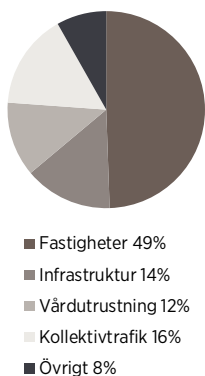
1) På grund av förändrade avskrivningsregler är 2014–2019 års utfall inte fullt ut jämförbara med tidigare års utfall.

Figur 2: Fördelning av investeringar i kommunkoncerner

Källa: Kommuninvest

Figur 3: Fördelning av investeringar i regionkoncerner

Källa: Kommuninvest

2) För att skapa en bild av investeringarnas fördelning för kommuner och regioner tar vi data från räkenskaps-sammandragen och delar upp i respektive kategori. För de kommunala bolagen går vi igenom de 50 största kommunernas investeringar genom att studera deras respektive bolags årsredovisningar. För regionerna granskar vi samtliga bolag. Totalt fördelas 138 miljarder kronor av totalt 158 miljarder kronor, vilket motsvarar 87 procent för kommunkoncernerna och samtliga investeringar för regionkoncernerna.

3) Siffror inom parentes avser genomgående i rapporten år 2018.

Investeringarnas fördelning²

Kommuner

Över tid har fördelningen av investeringar i olika tillgångar varit relativt konstant. Av kommunkoncernernas investeringar 2019 avsåg 55 procent investeringar i bostäder och fastigheter, vilket var samma fördelning som 2018. Bostadsinvesteringar inkluderar såväl nyproduktion som renoveringar och långtidsunderhåll av det befintliga beståndet. Investeringar i fastigheter består huvudsakligen av investeringar i äldreboenden, förskolor och skolor samt idrotts- och badanläggningar. En del kommuner engagerar sig även i kommersiella fastigheter, till exempel parkeringshus och industrilokaler. Infrastrukturinves- teringar i gator, vägar, parker, reningsverk och vatten- och avloppsledning, hamnar och flygplatser utgjorde 29 (30)³ procent av de samlade investeringarna, medan investeringarna i fjärrvärme- och elproduktion samt nät för el och telekommunikation i de kommunalt ägda energibolagen stod för 10 (9) procent. Posten övrigt innehåller huvudsakligen investeringar i maskiner och inventarier, bland annat fordon.

Regioner

De samlade investeringsnivåerna i landets regionkoncerner ökade 2019 med drygt 1 procent jämfört mot 2018. Investeringsutvecklingen har under lång tid drivits av det som sker i Region Stockholm, som 2019 stod för ca 34 (35) procent av regionkoncernernas totala investeringar. Under 2019 sänkte Region Stockholm investeringsnivån med 132 miljoner jämfört med föregående år.

Den högsta ökningstakten, såväl nominellt som procentuellt, finns i Region Västmanland, som ökade investeringsnivån i koncernen med 347 miljoner kronor, motsvarande 103 procent, jämfört med 2018.

Den lägsta ökningstakten återfinns i Region Kronoberg, som minskade investeringsnivån med 221 miljoner kronor, motsvarande 39 procent, jämfört med 2018. I nominella termer minskade Region Uppsala investeringsnivån mest, med ca 578 miljoner kronor, motsvarande 31 procent, jämfört med 2018.

Fördelningen av regionkoncernernas investeringar ändrades något under 2019, där framförallt fastigheter hade en lägre andel och infrastruktur en högre andel. Drygt hälften, 49 (55) procent, av investeringarna avsåg fastigheter, framförallt ny- och ombyggnationer av sjukhusfastigheter. Investeringar i infrastruktur och kollektivtrafik stod sammantaget för 30 (25) procent av investeringsvolymen och var fortsatt i stor utsträckning koncentrerade till Region Stockholm. Ny vårdutrustning utgjorde 12 (16) procent av investeringsvolymen, medan resterande 8 (4) procent fördelades på investeringar i övriga inventarier.

Investeringar per kommungrupp, regioner och län

Kommungrupp

I jämförelser mellan olika typer av kommuner använder Kommuninvest sig av den kommungruppsindelning som utvecklats av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Indelningen grundas primärt på tätortskaraktäristika och uppdaterades senast 2017 (för mer information om indelningen se Appendix 1). Varje kommun har dock sin egen unika uppsättning av geografiska, demografiska, politiska och ekonomiska förutsättningar och det kan därför vara vanskligt att dra för långtgående och generella slutsatser om utvecklingen för enskilda kommuner med utgångspunkt från utvecklingen på kommungruppsnivå. Spridningen mellan kommunerna inom en och samma kommungrupp är ofta större än mellan kommungrupperna.

Kommunkoncernernas genomsnittliga investeringsnivå uppgick till 15 300 kronor per invånare 2019, vilket kan jämföras med 14 600 kronor per invånare 2018. Det fanns stora skillnader mellan kommungrupperna. Olika faktorer spelade större eller mindre roll för investeringarna i olika grupper. Kommungruppen ”Större städer” har både befolkningstillväxt och demografiska förändringar samtidigt som behovet av underhåll i befintliga fastighetsbeståndet finns. I kommungruppen ”Landsbygdskommuner” handlar det främst om underhåll men också konsekvenser av förändrad demografi. Därtill har befolk-

ningsmässigt stora kommuner relativt stora bolagskoncerner, vilket i kronor ger högre investeringsnivåer än övriga kommuner i landet.

Figur 4 visar också att kommungrupperna "Storstäder" och "Större stad" hade en högre genomsnittlig investeringsnivå än övriga kommungrupper, 19 700 respektive 17 100 kronor per invånare. Det var samma mönster som för 2018. Kommungruppen "Mindre stad/tätort" har dock haft en högre tillväxttakt och närmar sig samma investeringsnivå i kronor per invånare som gruppen "Större städer". Lägst investeringsnivå 2018 hade kommungruppen "Pendlingskommun till mindre tätort". Men efter att denna grupp haft den högsta tillväxttakten 2019, på 13 procent, tog kommungruppen "Pendlingskommun nära större stad" över som gruppen med de lägsta investeringsnivåerna.

Investeringsnivån per invånare ökade med 4,9 procent för riket som helhet. På grund av befolkningstillväxten blev denna siffra något lägre än tillväxten i investeringar. Samtliga kommungrupper utom "Lågpendlingskommun nära större stad" uppvisade en positiv investeringstillväxt.

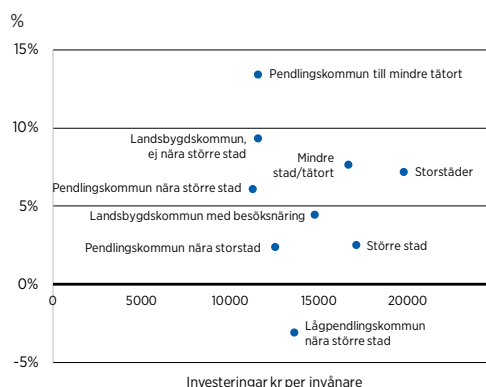
Regioner

Regionernas genomsnittliga investeringsnivå uppgick till 3 400 kr per invånare 2019, vilket innebar ingen eller snarare en knapp negativ tillväxt i jämförelse med 2018.⁴ Detta var första året utan tillväxt i investeringar i kronor per invånare sedan 2015.

Region Örebro län och Region Västerbotten uppvisade de högsta investeringsnivåerna 2019, med 5 590 respektive 5 325 kronor per invånare.

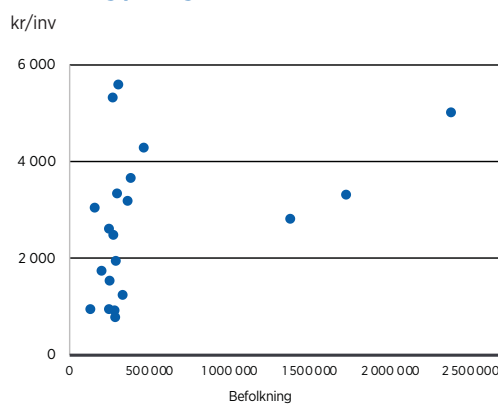
Region Stockholm minskade investeringsnivån per invånare 2019 med ca 2 procent jämfört med föregående år. År 2018 var första året som de inte investerade mest av alla regioner, vilket alltså även höll i sig 2019. Lägst investeringsnivå hade Region Gävleborg, med 779 (800) kronor per invånare.

Figur 4: Investeringar per invånare och kommungrupp och investeringarnas ökningstakt

Källa: Kommuninvest

Figur 5: Investeringar per invånare och befolkning per region

Källa: Kommuninvest

4) Region Gotland exkluderas från sammanställningen av regioner.

Län

Länsnivå motsvarar de kommuner tillsammans med den region i respektive län, Investeringarna i kronor per invånare ökade med 31 procent i Västerbottens län, vilket gjorde att detta var länet där man investerade mest i kronor per invånare 2019. I Stockholms län investerades näst mest i kronor per invånare. Samtidigt skilde sig de totala investeringsbeloppen markant, med 7 miljarder i Västerbottens län och 50 miljarder i Stockholms län. Den höga investeringsnivån i Västerbotten förklarades av hög tillväxt i Skellefteå som har en stor bolagskoncern och stod för totalt 38 procent av de totala investeringarna i länet. Näst högst investeringar i kronor per

invånare i länet hade Umeå. De svarade för 34 procent av länets investeringar. Exkluderas regionernas investeringar låg Västerbottens län även då på de högsta investeringsnivåerna i kronor per invånare – denna gång följt av Hallands län. Lägst investeringsnivå i kronor per invånare noterades i Västernorrlands län och Gotlands län.

Störst ökning 2019 återfanns i Blekinge län, både inklusive och exklusive regionen. Detta berodde på att samtliga kommuner i länet hade en tillväxt över 17 procent, med den största ökningen i Karlskrona på 64 procent. I sju län minskade investeringarna 2019. För 2018 var motsvarande siffra två län.

Tabell 2: **Investeringar per län 2019 och förändring jämfört med 2018**

Län	Investeringar per invånare	Investeringar per invånare (exkl. region)	Investeringar i mnkr	Investeringar i mnkr (exkl. region)	Förändring sedan 2018	Förändring sedan 2018 (exkl. region)
Västerbotten	26 561	21 236	7 218	5 771	31%	33%
Stockholm	20 973	15 952	49 855	37 919	2%	3%
Västmanland	20 580	18 101	5 677	4 993	18%	12%
Halland	20 226	18 986	6 752	6 338	16%	16%
Östergötland	20 097	15 813	9 355	7 361	12%	11%
Norrbottnen	19 734	18 195	4 935	4 550	-2%	-2%
Västra Götaland	19 652	16 336	33 918	28 194	6%	7%
Örebro	19 010	13 419	5 794	4 090	-5%	-9%
Uppsala	18 884	15 222	7 246	5 841	-12%	-7%
Riket	18 695	15 344	193 070	158 465	5%	6%
Jönköping	18 160	14 975	6 603	5 445	18%	15%
Blekinge	17 503	14 453	2 794	2 307	33%	42%
Skåne	16 877	14 061	23 254	19 374	3%	5%
Södermanland	16 695	13 355	4 968	3 974	7%	8%
Kalmar	15 984	13 376	3 923	3 283	-3%	-2%
Dalarna	15 676	13 731	4 514	3 954	2%	0%
Kronoberg	14 838	13 101	2 989	2 639	8%	20%
Jämtland	14 204	13 261	1 858	1 735	-7%	-4%
Gävleborg	13 634	12 855	3 918	3 694	-1%	-1%
Värmland	13 468	12 539	3 804	3 541	10%	14%
Gotland	12 231	12 231	730	730	-25%	-25%
Västernorrland	12 085	11 135	2 965	2 732	7%	8%

Källa: Kommuninvest

Kommuner med de största investeringarna 2019

Flera av landets befolkningsmässigt största kommuner återfinns i *Tabell 3*. Investeringsvolymerna i absoluta tal följer, med några få undantag, kommunernas befolkningsstorlek. De tre kommuner som hade de största investeringsvolymerna var, som 2018, Sveriges största kommuner sett till befolkningen.

Stockholm hade en svag tillväxt på 2 procent. I Göteborg var den desto högre: 25 procent

Störst investeringsvolym i kronor per invånare hade Skellefteå. Lund, Norrköping och Borås har fallit bort från listan sedan 2018. Jönköping, Umeå och Skellefteå har tillkommit.

Listan med de kommuner som hade störst

investeringsvolym per invånare förändras från år till år. Det beror ofta på att en enskild större investering, som ibland genomförs under ett eller två kalenderår, får ett stort genomslag i en mindre eller medelstor kommun. Detta framgår också i variationen i den totala investeringsvolymen i miljoner kronor.

Liksom tidigare år återfanns 2019 både Kiruna och Gällivare bland kommunerna med störst investeringsvolym i kronor per invånare. Båda kommunerna genomgår en stadsomvandling i samband med LKAB:s utvidgning av sin gruvbrytning.

Skellefteå är den enda större kommunen som återfunnits på topplistan sedan 2014, delvis till följd av stora investeringar i energibolaget.

Tabell 3: **Investeringsvolym, totalt sett och per invånare**

Kommunkoncern	Investeringsvolym mnkr 2019	Investeringsvolym per invånare 2019	Investeringsvolym mnkr 2018	Investeringsvolym per invånare 2018
Stockholm	19 910	20 440	19 608	20 379
Göteborg	12 806	22 107	10 250	17 924
Malmö	4 753	13 810	4 655	13 719
Uppsala	3 702	16 042	3 851	17 103
Linköping	3 597	22 061	2 831	17 580
Västerås	3 318	21 539	3 167	20 825
Skellefteå	2 738	37 719	2 036	28 096
Örebro	2 541	16 318	2 590	16 889
Umeå	2 423	18 797	1 809	14 231
Jönköping	2 401	17 019	1 859	13 353

Källa: Kommuninvest

Tabell 4: **Kommunkoncerner med störst investeringsvolym per invånare 2019**

Kommunkoncern	Investeringsvolym, kr per invånare 2019	Miljoner kronor	Kommentar
Gällivare	46 578	816	Stadsomvandling
Skellefteå	37 719	2738	Fastigheter så som kulturhus, friidrottshall och verksamhetslokaler samt energibolagets investeringar
Kiruna	36 699	839	Stadsomvandling
Vaggeryd	36 434	520	Fastigheter så som vårdboende och förskola
Ystad	29 230	893	Färjeläge och skola
Vadstena	28 459	211	VA-investeringar
Sigtuna	26 021	1274	Skolor, förskolor, brandstation och Bostäder
Ovanåker	23 447	274	Skola, äldreboende samt bostäder
Malung-Sälen	23 026	233	Verksamhetslokaler, bostäder och utbyggnad av elnät
Boden	22 970	645	VA, energi, förskola, verksamhetslokaler

Källa: Kommuninvest

Kommunsektorns låneskuld⁵

Riket

Vid utgången av 2019 uppgick kommunsektorns totala låneskuld till 726 miljarder kronor. Det var en ökning med 67 miljarder kronor eller 10 procent, jämfört med 2018. Den genomsnittliga låneskulden per invånare uppgick 2019 till 70 328 kronor. Det var 5 858 kronor mer än 2018. Låneskuldens andel av BNP ökade med 0,9 procentenheter och uppgick 2019 till 14,5 procent.⁶

Tabell 5: Kommunsektorns låneskuld

	2019	2018	2017
Låneskuld i mdkr	726	659	604
Procentuell ökning	10,1%	9,1%	4,7%
Kommunkoncerner	653	592	548
Regionkoncerner	73	67	56
Låneskuld per invånare i kr	70 287	64 432	59 719
Andel av BNP	14,5%	13,6%	13,1%

Källa: Kommuninvest

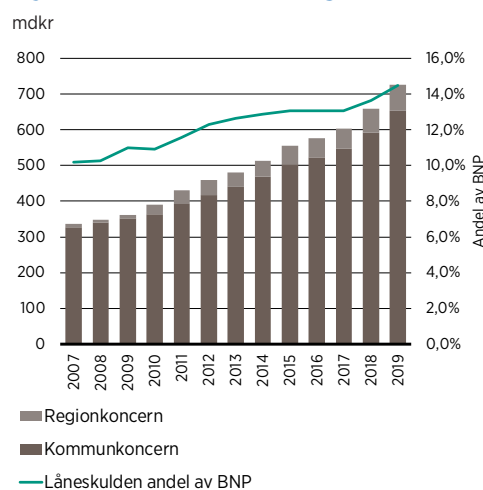
Av landets 290 kommuner minskade 63 kommuner sin låneskuld med sammanlagt 4,6 miljarder kronor. Tre kommuner hade oförändrad låneskuld. 224 kommuner ökade sin låneskuld med sammanlagt 65 miljarder kronor. På regionsidan minskade tre regioner sin låneskuld med 164 miljoner kronor. 12 regioner ökade sin låneskuld med sammanlagt 6,6 miljarder kronor. Resterande fem regioner hade oförändrad låneskuld.

Ökningen på 67 miljarder och 0,9 procentenheter i andelen av BNP är den största ökning sedan mätningarna startade. Under 00-talet ökade kommunsektorns låneskuld långsammare eller i ungefär samma takt som nominell BNP, vilket innebar att skuldens andel av BNP sjönk under vissa år i mitten av 00-talet. Sedan 2010 har låneskulden i absoluta tal ökat med drygt 336 miljarder kronor, vilket motsvarar en årlig ökningstakt på i genomsnitt 7,2 procent. Merparten av skulden återfinns naturligt i landets storstäder och större städer. Ser vi på fördelningen av låneskulden för kommunkoncernerna så finns 64 procent hos de 50 befolkningsmässigt största kommunerna. I de 100 minsta kommunerna finns 7,7 procent av befolkningen och 6,1 procent av den totala låneskulden.

5) När vi samlar in låneskulden gör vi detta genom att registrera kommuner och regioners uppgifter från årsredovisningen. Till låneskulden räknas all räntebärande skuld inklusive finansiell leasing. Nya rekommendationer kring finansiell leasing har också börjat gälla sedan 2019 beträffande definitionen av finansiell leasing. I korthet innebär detta att all leasing där risk och fördelar med ägande till stor del överförs från leasinggivare till leasingtagare räknas som finansiell leasing. Vid genomgång av siffrorna för låneskulden 2019 har även 2018 års siffror rättats om fel upptäckts i fördelningen.

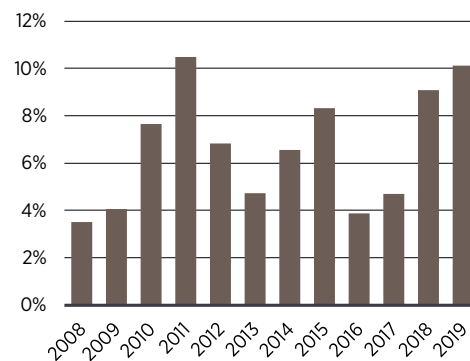
6) Källa: SCB.

Figur 6: Låneskuldens utveckling 2007-2019

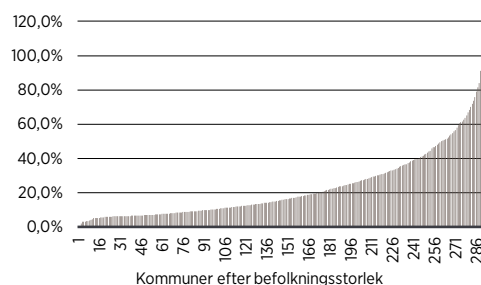
Källa: Kommuninvest

Figur 7: Låneskuldens ökningstakt 2008-2019

Källa: Kommuninvest

Figur 8: Låneskuldens fördelning över kommunkoncerner sorterat på befolkningsstorlek

Källa: Kommuninvest

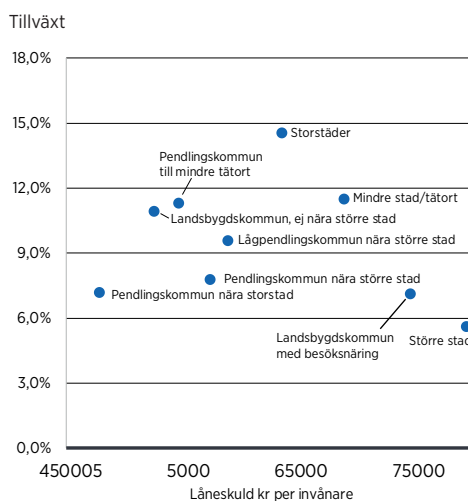
Låneskuld per kommungrupp, region och län

Kommungrupper
 Figur 9 visar en relativt stor spridning vad gäller den genomsnittliga låneskulden per invånare mellan kommungrupperna. Kommungruppen "Större stad" hade en betydligt högre genomsnittlig låneskuld, 79 100 kronor per invånare, än övriga kommungrupper, men hade under 2019 den lägsta ökningstakten av kommungrupperna. Gruppen "Storstäder" hade likt 2018 den högsta ökningstakten. Med en ökningstakt på 15 procent steg låneskulden under 2019 till 63 350 kronor per invånare.

Regioner

Regionernas låneskuld på 73 miljarder kronor fördelades ojämnt mellan landets 20 regioner.⁷ Region Stockholms låneskuld uppgick till 52,5 miljarder, motsvarande 72 procent av regionernas totala låneskuld. Stockholms andel av låneskulden minskade för andra året i rad. 2017 var andelen 82 procent och 2018 77 procent. Av Figur 10 framgår att Region Stockholm även hade den högsta låneskulden per invånare med 22 100 kronor, följt av Region Västerbotten med 9 600 kronor per

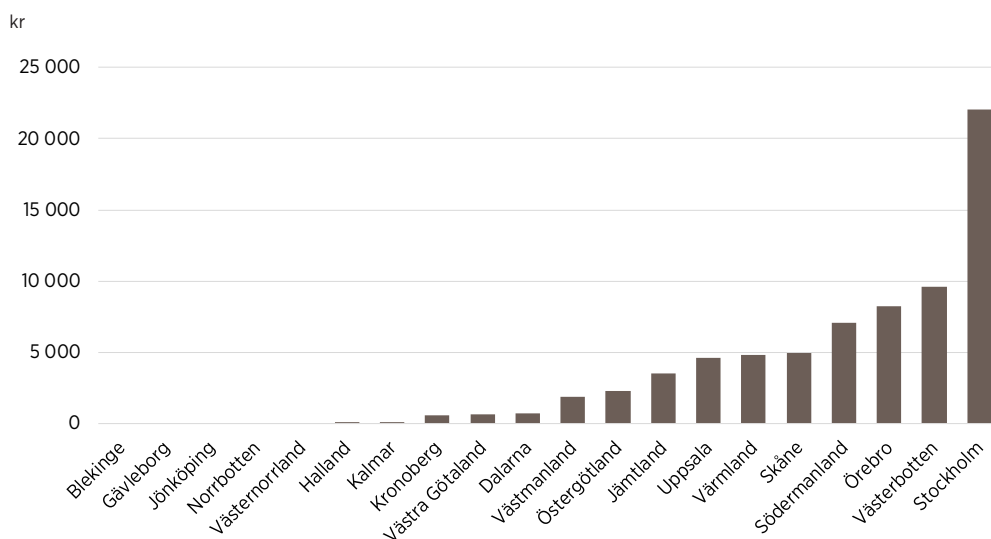
Figur 9: Låneskuld per invånare och kommungrupp samt skuldens ökningstakt

Källa: Kommuninvest

invånare och Region Örebro län med 8 200 kronor per invånare. Fem regioner hade 2019 ingen låneskuld, vilket kan jämföras med sju regioner 2018 och tio regioner 2017.

Figur 10: Låneskuld per invånare och regionkoncern

Källa: Kommuninvest

7) Region Gotland exkluderas från sammanställningen av regioner.

Skuldens fördelning

På länsnivå hade Örebro län fortsatt den högsta genomsnittliga låneskulden per invånare, 96 000 kronor (se Tabell 6). Region Örebro hade den kraftigaste tillväxten av låneskulden i länet med en tillväxt på 104 procent, men det var från låga nivåer. Örebro kommun, med 51 procent av den totala befolkningen, stod för 55 procent av länets totala låneskuld. Under de senaste fem åren har befolkningen i Örebro kommun vuxit med i genomsnitt 9,2 procent per år. Denna kraftiga befolkningstillväxt har inneburit stora investeringar i välfärd och bostäder.

Efter att 2018 ha noterats för den lägsta låneskulden per invånare hade Hallands län 2019 den kraftigaste tillväxten av alla län. Därmed blev det Norrbottens län som 2019 tog över som länet med den lägsta låneskulden, med 54 900 kronor per invånare. Det var också ett av de län där regionen inte hade någon låneskuld. Om regionernas låneskuld exkluderas hade Stockholms län lägst

låneskuld på 51 100 kronor per invånare. Detta trots att de 2019, hade den näst högsta tillväxttakten i låneskulden. Flera av pendlingskommunerna i Stockholms län har få kommunala företag med begränsade uppdrag, vilket som regel innebär en lägre skuldnivå. Men det är också länet som har den högsta befolkningstillväxten. Efter att ha noterat minskningar i två län 2018 fanns det under 2019 inget län där låneskulden per invånare minskade.

Låneskuld per kommun

Kommunkoncerner med högst låneskuld 2019

I Tabell 7 och 8 återfinns de kommunkoncerner som hade den högsta nominella låneskulden respektive den högsta låneskulden per invånare. Det bör påpekas att jämförelserna ger en ofullständig bild av de finansiella förutsättningarna i de enskilda kommunerna eftersom skuldnivåerna inte ställs i relation till den enskilda kommunens resultat och/eller tillgång-

Tabell 6: Låneskuld per län 2019 och förändring jämfört med 2018

Län	Låneskuld per invånare	Låneskuld per invånare (exkl region)	Låneskuld i mnkr	Låneskuld i mnkr (exkl. region)	Förändring sedan 2018	Förändring sedan 2018 (exkl. region)
Örebro	96 022	87 817	29 268	26 767	6,1%	1,5%
Västerbotten	90 522	80 954	24 598	21 998	17,0%	13,3%
Östergötland	86 662	84 389	40 341	39 283	11,4%	10,3%
Uppsala	79 886	75 275	30 653	28 884	9,7%	9,3%
Södermanland	79 413	72 369	23 629	21 533	10,3%	6,8%
Västernorrland	76 041	76 041	18 656	18 656	7,1%	7,1%
Stockholm	73 191	51 118	173 982	121 512	10,8%	14,3%
Kronoberg	71 183	70 602	14 341	14 224	14,7%	14,1%
Dalarna	70 602	69 894	20 331	20 127	13,3%	14,1%
Riket	70 328	63 207	725 890	652 776	10,1%	10,2%
Blekinge	69 646	69 646	11 116	11 116	10,8%	10,8%
Västra Götaland	69 508	68 860	119 962	118 843	9,4%	9,4%
Jämtland	69 003	65 465	9 026	8 564	5,1%	3,0%
Kalmar	67 067	66 999	16 461	16 445	8,3%	8,2%
Västmanland	66 214	64 335	18 265	17 747	14,6%	13,9%
Jönköping	63 787	63 787	23 193	23 193	8,5%	8,5%
Skåne	61 575	56 632	84 840	78 029	8,8%	8,6%
Halland	58 156	58 133	19 415	19 408	18,1%	18,2%
Värmland	57 184	52 351	16 149	14 785	8,4%	9,6%
Gävleborg	55 896	55 896	16 063	16 063	5,9%	5,9%
Norrbotten	54 948	54 948	13 742	13 742	5,6%	5,6%

Källa: Kommuninvest

ar. En hög skuldsättning indikerar vanligtvis betydande tillgångsvärden i bland annat fastigheter, bostäder och/eller energiproduktion. I praktiken innebär det att den kommun som har högst låneskuld per invånare i ett län även kan vara den kommun som har störst nettotillgångar per invånare och det starkaste kassaflödet. Även om den totala skuldnivån är intressant i sig, så är i regel förändringen av skuldnivån en mer intressant indikator på den ekonomiska utvecklingen i en kommun. Kommuner som ökar sin skuldsättning snabbt under ett antal år är ofta inne i en period med förhöjda investeringsnivåer, medan en längre period av konstant eller sjunkande låneskuld indikerar en period av lägre investeringsnivåer och finansiell konsolidering.

Stockholms låneskuld ökade med 20 procent under 2019, vilket är något lägre än ökningen 2018 på 25 procent. Detta innebar att Stockholm, med 58 miljarder kronor, fortsatt var kommunen med högst låneskuld. De 58 miljarderna motsvarar 9 procent av

den totala kommunala låneskulden i landet. Högst låneskuld per invånare bland kommunerna i *tabell 7* har Linköping, som med 1,6 procent av befolkningen svarade för 2,9 procent av den totala låneskulden. Högst låneskuld per invånare av samtliga kommuner hade Trollhättan. Trollhättan har också haft stora investeringar och funnits på listan över kommuner med högst investeringar i kronor per invånare med hamnar i år på plats 11. Ystad är den högsta tillväxten i låneskuld per invånare på 40 procent, där noterades man en tillväxt i låneskulden på 40 procent under 2019. Hamninvesteringar var en viktig förklaring till detta. Ystad återfanns också bland kommunerna med den högsta investeringsnivån i kronor per invånare under 2019. Skellefteå kommun har ett stort energibolag, vilket ger en hög investeringsnivå och en hög låneskuld i kronor per invånare. Örebro kommun minskar sin låneskuld i kronor per invånare trots en högre volym på grund av befolkningstillväxt.

Tabell 7: **Kommunkoncerner med högst låneskuld 2019**

	Låneskuld 2019 mdkr	Procentuell förändring 2019	Låneskuld 2018 mdkr (placering)	Låneskuld 2017 mdkr (placering)
Stockholm	58,1	20%	48,4 (1)	38,6 (2)
Göteborg	46,8	10%	42,5 (2)	41 (1)
Linköping	19,0	11%	17,1 (3)	16,9 (3)
Uppsala	17,8	8%	16,4 (4)	15,5 (4)
Örebro	16,0	1%	15,7 (5)	14,5 (5)
Malmö	15,3	21%	12,6 (6)	12,5 (6)
Norrköping	12,6	9%	11,5 (7)	10,8 (7)
Västerås	10,8	12%	9,6 (10)	9,3 (10)
Lund	10,6	5%	10,1 (8)	8,8 (12)
Umeå	10,5	14%	9,1 (11)	8,8 (11)

Källa: Kommuninvest

Tabell 8: **Kommunkoncerner med högst låneskuld per invånare 2019**

	Låneskuld per invånare tkr 2019	Procentuell förändring 2019	Låneskuld per invånare 2018 tkr (placering)	Låneskuld per invånare 2017 tkr (placering)
Trollhättan	129,2	17%	110,2 (2)	101,3 (3)
Skellefteå	120,9	14%	106 (4)	90,9 (6)
Ystad	119,8	40%	85,7 (20)	83 (17)
Strömstad	117,2	4%	112,4 (1)	95,3 (5)
Linköping	116,6	10%	106,2 (3)	106,8 (1)
Hammarö	108,3	19%	90,8 (10)	71,8 (41)
Tierp	102,7	14%	90 (12)	79,3 (24)
Örebro	102,5	0%	102,7 (5)	97 (4)
Gnesta	100,1	8%	92,3 (8)	77,1 (28)
Sundsvall	99,7	9%	91,5 (9)	84,3 (14)

Källa: Kommuninvest

Kommunsektorns finansiering

Kommunsektorns samlade låneskuld ökade med 10 procent under 2019 och uppgick till 726 miljarder kronor vid årets slut. Av dessa finansierades 56 (54) procent via Kommuninvest. 30 (31) procent lånades upp direkt på kapitalmarknaden i egna marknadsprogram. Resterande 14 (15) procenten av finansieringen skedde via banker. Kommuninvests genomsnittliga utlåningstillväxt under åren 2015–2019 var 13 procent per år. Kommunsektorns genomsnittliga årliga tillväxttakt under samma period var 7 procent. Upplåningen via egna marknadsprogram växte, men i lägre takt än sektorns totala upplåning. Därmed sjönk marknadsandelen för marknadsprogram med en procentenhet. Det var samma minskning som under 2018. Bankernas utlåning till kommunsektorn fortsatte att minska under 2020. Bankernas andel har i genomsnitt

minskat 8 procent per år 2015–2019. *Tabell 10* visar att det fanns stora skillnader i hur kommuner valde att fördela sin upplåning mellan olika finansieringsalternativ. Kommun- och regionkoncerner med medlemskap i Kommuninvest och en låneskuld upp till 6 miljarder kronor finansierade sig 2019 till 91,5 procent via Kommuninvest. I praktiken innebär detta att en stor andel av landets kommuner hade hela sin finansiering via Kommuninvest. Större kommunkoncerner utan medlemskap i Kommuninvest fick 70 procent av sin finansiering direkt via kapitalmarknaden, vilket är en ökning med 3 procentenheter sedan 2018. Den resterande andelen får de primärt via Europeiska investeringsbanken (EIB) och Nordiska investeringsbanken (NIB).

Tabell 9: **Upplåning från olika finansieringsalternativ 2015–2019**

Finansieringsalternativ		2015	2016	2017	2018	2019
Kommuninvest	Finansiering i mdkr	251	274	308	354	407
	<i>Marknadsandel</i>	45%	47%	51%	54%	56%
Marknadsprogram	Finansiering i mdkr	173	180	193	202	217
	<i>Marknadsandel</i>	31%	31%	32%	31%	30%
Banker	Finansiering i mdkr	132	123	103	103	102
	<i>Marknadsandel</i>	24%	21%	17%	16%	14%

Källa: Kommuninvest

Tabell 10: **Finansiering 2019 utifrån låneskuldens storlek och medlemskap i Kommuninvest**

	<6 mdkr i koncernlåneskuld	>6 mdkr i koncernlåneskuld
Medlem i Kommuninvest	<ul style="list-style-type: none"> • Antal kommuner och regioner: 273 st • Låneskuld: 335 mdkr • Kommuninvest: 91,5 % • Marknadsprogram: 0,5 % • Banker: 8 % 	<ul style="list-style-type: none"> • Antal kommuner och regioner: 17 st • Låneskuld: 214 mdkr • Kommuninvest: 47 % • Marknadsprogram: 43 % • Banker: 10 %
Inte medlem i Kommuninvest	<ul style="list-style-type: none"> • Antal kommuner och regioner: 13 st • Låneskuld: 17 mdkr • Marknadsprogram: 64 % • Banker: 36 % 	<ul style="list-style-type: none"> • Antal kommuner och regioner: 7 st • Låneskuld: 160 • Marknadsprogram: 70 % • Banker: 30 %

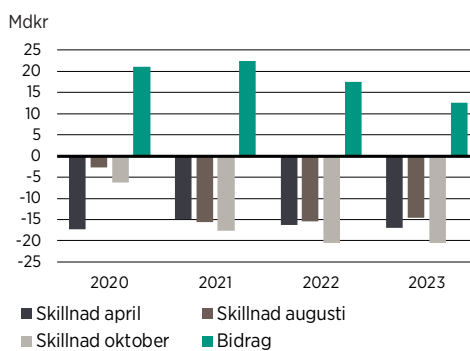
Källa: Kommuninvest

Låneskuldens utveckling

När pandemin bröt ut i mars 2020 ökade utlåningen från Kommuninvest. Finansmarknaden var skakad. Osäkerheten för kommuner som ger ut obligationer i egna marknadsprogram var större än vanligt. Trots den ökade utlåningen gjordes i juni en nedrevidering av prognosen för låneskuldens utveckling. Den främsta orsaken var att skatteutbetalningarna till kommuner och regioner, enligt gällande regler, hade fastställts redan året innan. En skillnad mellan utfall och prognosen ska, likviditetsmässigt, återställas först två år efter aktuellt år – här alltså 2022. Regeringen gick under våren också ut med sitt första krispaket till kommunsektorn på 15 miljarder kronor, vilket förstärkte likviditeten i sektorn. Det fanns också en rad faktorer som såg ut att kunna öka kostnaderna och minska intäkterna för kommunsektorn. Många kommuner skapade lokala stödpaket till näringslivet. Intäkterna föll inom bl a kollektivtrafik, parkering, kultur, fritid med mera. Vissa typer av kommunala bolag, såsom eventbolag och flygplatser, såg intäktsidan helt försvinna samtidigt som stora delar av kostnaderna låg kvar.

Det kan gå snabbt i svängningarna i en kris. I april låg skatteunderlagstillväxten enligt SKR på ett scenario om 0,9 procent för 2020. Det var en kraftig nedskrivning från februariprognosen på 2,4 procent. I augusti kom dock ett nytt scenario, där SKR återigen bedömde att tillväxten skulle landa på 2,4 procent för 2020. I oktober justerades scenariot för 2020 till 1,9 procent. Prognoser eller bedömningar av utvecklingen är inte enkla att göra i en kris. Mycket kan snabbt förändras. Osäkerheten kring smittspridningen är alltjämt hög. Regeringens olika insatser, såsom korttidspermitteringar och ökat grundbidrag i a-kassan, påverkar skatteunderlagets utveckling, resultatet i kommunsektorn och även låneskuldens utveckling. Kommuner och regioner har också fått rekordhöga tillskott i form av olika statsbidrag. För 2020 handlar det om ytterligare 21 miljarder kronor. För 2021 rör det sig om 22,5 miljarder kronor

Figur 11: Förändringar i skatteunderlag och statsbidrag⁸

Källa: Kommuninvest

i ökade generella bidrag, samt ytterligare 9 miljarder kronor i riktade bidrag utan krav på motprestation. Den samlade effekten av skatteunderlagsförändringarna och bidragsökningarna ger ett positivt blir netto för 2020–2021, men än så länge negativ netto för 2022–2023. Se figur 11.

De svarta staplarna visar de försämringar i prognostiserade skatteunderlag som skedde från februariprognosen till aprilprognosen. Den mörkgrå stapeln visar försämringarna från februariprognosen till augustiprognosen. Den ljusgrå stapeln visar försämringarna från februariprognosen till oktoberprognosen. De turkosa staplarna visar hur mycket statsbidragen utökats sedan pandemiutbrottet i mars. Nettoeffekten för varje år är alltså summan av antingen den svarta, mörkgrå eller ljusgrå stapeln och den turkosa stapeln.

Även om statens insatser täcker upp för pandemins effekter så finns de långsiktiga utmaningarna kvar. Ökad demografisk försörjningskvot och kraftig befolkningstillväxt ger en snabb kostnadsutveckling. Prognosen över låneskulden vilar framförallt på två faktorer, investeringarnas utveckling och sektornas samlade resultat. Resultatets utveckling påverkas i sin tur bland annat av statsbidragen, skatteunderlagsutvecklingen och kostnadsutvecklingen.

⁸) I Figur 11 ingår bara ökningen av de generella bidragen som annonserats efter pandemins utbrott, riktade bidrag som nycklas ut inkluderas inte då dessa täcker specifika kostnadsökningar eller är tänkta att förstärka en viss verksamhet.

I avsnittet om investeringar såg vi att tillväxttakten avtagit de senaste åren. Från en topp på 14 procent för 2017 minskade den till 11 procent för 2018 och 5 procent för 2019.

Regionerna stod, med en investeringsvolym på 35 miljarder kronor, för 18 procent av investeringarna under 2019. Huvuddelen av investeringarna låg i fastigheter. Det finns fortfarande ett stort behov av upprustning och nybyggnation av sjukhus och vårdcentraler, primärt kopplat till kraftig befolkningstillväxt och det faktum att många sjukhus byggdes under 60-talet. Detta talar föra att investeringarna blir höga även kommande år.

Kommunkoncernerna står för resterande 82 procenten av investeringarna, fördelat med 39 procent på kommunerna och 43 procent på bolagen. Ser vi till kommunernas investeringar så handlar det till stora delar om verksamhetslokaler. Den demografiska trenden, inklusive befolkningstillväxten, gör att det fortfarande finns ett stort behov av investeringar. Pandemin kan dock påverka detta och leda till minskad efterfrågan på

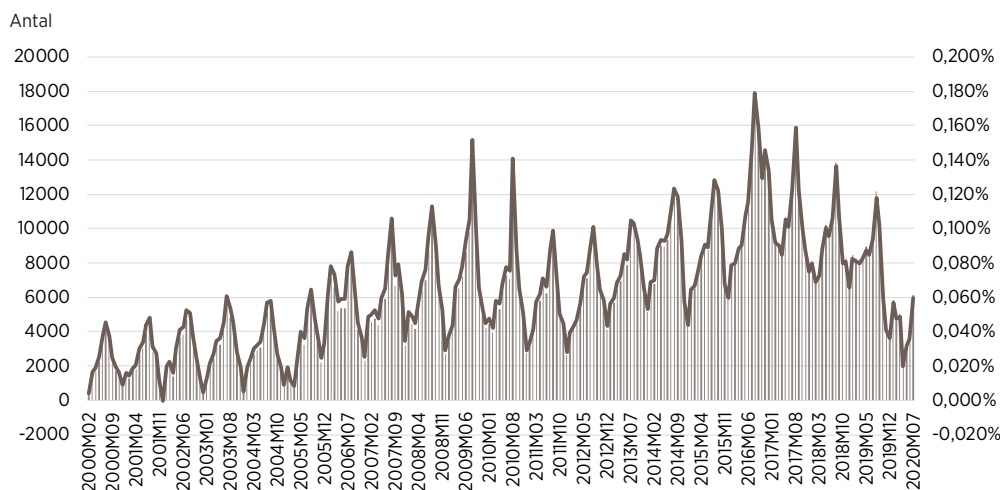
äldreomsorg eller en lägre befolkningstillväxt. Denna tillväxt har legat över genomsnittet under en ganska lång tid, men har under pandemin sjunkit. Det kan mycket väl vara så att befolkningstillväxten återgår till den högre nivån när pandemin är över, men det är också möjligt att vi får se en permanent lägre tillväxttakt.

Osäkerheten är stor. Planeringen av investeringar är dock som regel mer långsiktigt än att den skulle påverkas av den närmaste tidens befolkningstillväxt, men beroende på hur långvarig effekten blir kan de få effekt på längre sikt.

Om vi ser på den taxefinansierade delen av den kommunala verksamheten så konstaterar Svenskt Vatten i sin senaste investeringsrapport att investeringsnivån inom vatten och avlopp behöver öka med 40 procent.⁹

Bostäder är ytterligare ett område som utgör en stor del av de totala investeringarna. Antalet kommuner som redovisar att de har underskott på bostadsmarknaden 2020 var 212 stycken. Under 2016–2019 låg denna siff-

Figur 12: **Befolkningstillväxten från januari 2000 – juli 2020**

Källa: SCB

9) Svenskt Vatten (2020) Investeringsbehov och framtida kostnader för kommunalt vatten och avlopp

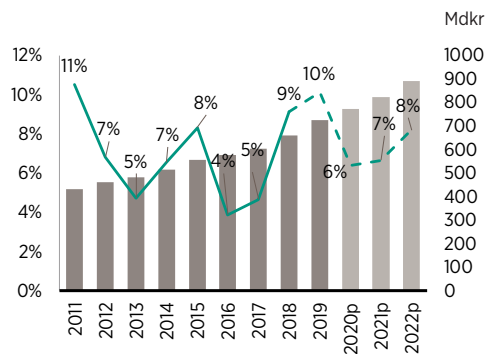
ra över 240. Detta kan jämföras med 2013, då det var 128 kommuner som uppgav att de hade underskott. SBAB räknar med att det finns en aggregerad bostadsbrist i Sverige på 160 000 lägenheter.¹⁰

Att investeringarna fortsatt kommer att vara höga i kommunsektorn är sannolikt. Dock är det inte troligt att tillväxttakten når de mycket höga nivåer som vi sett under 2017–2018. Det blir svårt att hålla uppe den riktigt höga tillväxttakten under kommande år. Vi ser snarare framför oss en återgång till en tillväxttakt som är genomsnittlig eller något lägre än den genomsnittliga.

Resultatet utvecklas starkt 2020 och 2021 enligt det underlag vi nu har att tillgå. För 2022 kommer en eventuell återbetalning för 2020 års skillnad mot prognosen i skatteunderlagstillväxten att ske.¹¹ Nettoeffekten är fortfarande positiv. Men med den demografiska trenden, som ger ett tryck uppåt på kostnaderna, och med en låg skatteunderlagstillväxt kommer de underliggande dynamiken av allt att döma att leda till en svagare resultatutveckling och en snabbare låneskuldstillväxt under 2022.

En faktor som påverkar behovet av lånefinansiering, men som vi inte tagit hänsyn till i detta underlag, är försäljningar av befintliga tillgångar. 2011–2019 har ca 10 procent av investeringarna finansierats via försäljning av materiella anläggningstillgångar. År 2017 publicerade Kommuninvest en analys av försäljningarna. Där framgår att det främst handlat om bostadsfastigheter, även om också verksamhetsfastigheter har förekommit.¹² Skulle försäljningarna öka eller minska så påverkar detta också utvecklingen av låneskulden. Prognoser över denna faktor är svåra att göra då det handlar om politiska beslut. Baserat på känd information gör vi bedömningen att låneskuldstillväxten är lägre under 2020–2021 för att sedan öka igen för år 2022.

Figur 13: Utvecklingen av låneskulden 2011–2019 och prognos fram till 2022

Källa: Kommuninvest

10) SBAB (2019), Bostadsbristen i perspektiv; Insiktsrapport nr 2 2019.

11) Regeringen fastställer en upp räkningsfaktor som sedan avgör vilka skatteintäkter kommunerna får, om det sedan blir en förändring i skatteunderlagstillväxten mot denna prognos återbetalar kommunerna/staten detta med två års eftersläpning.

12) Kommuninvest (2017) Försäljning av kommunala anläggningstillgångar 2013–2016.

Grön finansiering av kommunala investeringar

Intresset för grön finansiering fortsätter öka

Sedan 2013, då Göteborg blev den första kommunen i världen att emittera en grön obligation, har intresset för grön finansiering i kommunsektorn ökat. Året därpå, 2014, emitterade Stockholm läns landsting (idag Region Stockholm) som första region en grön obligation i syfte att finansiera omfattade investeringar i gröna utvecklingsprojekt. I slutet av 2015 emitterade Kommuninvest sin första gröna obligation och i maj 2020 den 10:e. Därmed ökade Kommuninvests totala utestående volym till 37,5 miljarder kronor, varav 22,5 miljarder kronor emitterats i SEK.

Figur 14 visar utvecklingen på den svenska gröna obligationsmarknaden. Vid utgången av andra kvartalet 2020 låg volymen gröna obligationer på drygt 67 miljarder kronor, vilket motsvarar ca 8,9 procent av kommunsektorns totala utestående låneskuld.

Kommuninvests Gröna lån

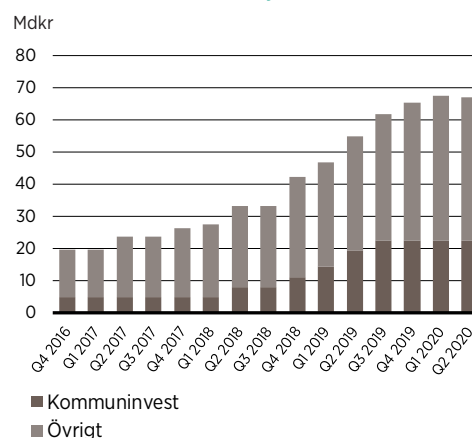
I början på 2020 finansierades fler än 329 projekt i 148 kommuner och regioner. Vid utgången av andra kvartalet 2020 hade totalt 70 miljarder kronor godkänts för gröna investeringsprojekt, varav 49 miljarder kronor har betalats ut. Den gröna andelen lån motsvarar vid utgången av andra kvartalet 2020 ca 11,2 procent av Kommuninvests totala lånestock.

De gröna lånen delas in i åtta kategorier beroende på investeringens ändamål. Sett till den beviljade utlåningen är gröna byggnader den största kategorin med 54 procent av den gröna utlåningsportföljen. Se figur 15.

Många kommuner har idag handlingsplaner för att nå miljömålen i Agenda 2030. I och med att upprustningsbehoven i äldre verksamhetslokaler växer, tillsammans med bland annat utbyggnadsbehov och större krav på vattenledningsnät och vattenrening, ökar även möjligheten för tillväxt i den gröna andelen lånefinansiering. Således kan kommunsektorn fortsätta vara föregångare för grön omställning och grön finansiering.

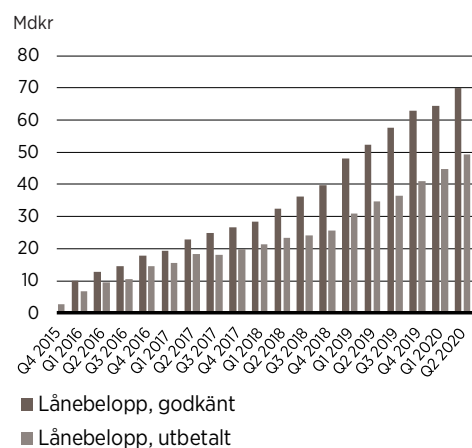
För att en grön omställning ska vara möjlig behövs såväl stora som små investeringar. Därför varierar dessa kraftigt i storlek och därmed lånevolym: från det minsta på 0,25 miljoner kronor till strax över 3 miljarder

Figur 14: Utestående volym gröna obligationer från kommunsektorn i miljarder kronor

Källa: Kommuninvest

Figur 15: Beviljad och utbetald volym Gröna lån från Kommuninvest¹³

Källa: Kommuninvest

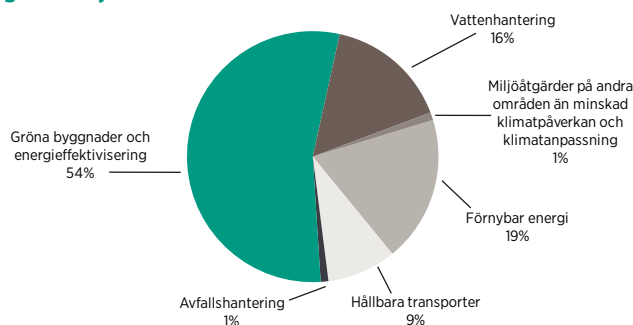
kronor. I tabell 11 presenteras de lägsta respektive högsta beviljade beloppen i respektive kategori samt vilken typ av investering det avser.

Hållbarhetsprojekten i de kommuner och regioner som finansierat sina investeringar via Kommuninvests Gröna lån bidrog under 2019 till en minskning/besparing om ca 610 596 ton CO₂-utsläpp. Antalet projekt blir succesivt fler i takt med att det generella investeringsbehovet ökar och hållbarhetsarbetet förstärks.

¹³⁾ Notera att Kommuninvests gröna utlåning konsekvent överstiger företagets gröna upplåning. Det innebär att Kommuninvest kan garantera att upplåningen går till prövade och godkända gröna projekt.

Figur 16: Fördelning av beviljade Gröna lån ¹⁴

Källa: Kommuninvest

Tabell 11: Lägsta och högsta beviljade lånebelopp, kommun och kategori ¹⁵

Kategori (antal projekt)	Lägsta / Högsta lånebelopp (beviljat)	Kommun/region/bolag	Belopp (miljoner kr)	Beskrivning
Fornybar Energi (54)	Lägsta	Kalmar kommun	3	Installation av solceller på kommunhuset
	Högsta	Borås stad	1 900	Nytt kraftvärmeverk med biobränsleledning
Gröna byggnader och energieffektivisering (237)	Lägsta	Kalmar kommun	0,25	Ersättning av oljepanna – fasa ut fossila bränslen
	Högsta	Region Sörmland	3 061	Sjukhusbyggnad
Hållbara transporter (16)	Lägsta	Åhus Hamn och Stuveri AB	20	Ny hamnkran
	Högsta	AB Transitio	2 300	Anskaffning av fordon för krösatågen
Vattenhantering (49)	Lägsta	Vatten och avfall i Malung-Sälen	4	Ombyggnation av avloppsreningsverk
	Högsta	Luleå Kommun	1 400	Dubblering av kapacitet i vattenledningar
Energieffektivisering inom huvudsakligen fossilbränslefria energisystem (8)	Lägsta	Region Uppsala	3	Utbyte av teknik som leder till minskad energikonsumtion
	Högsta	Västra mälardalens energi och miljö AB	100	Sammankoppling av Köping och Arboga fjärrvärmeverk
Avfallshantering (7)	Lägsta	Region Uppsala	0,56	Ny avfallssortering byggnad
	Högsta	Halmstad Rådhus	125	Optisk avfallssortering – ökad produktion av biogas m.m.
Klimatanpassningsåtgärder i byggnader, infrastruktur och känsliga miljöer (1)	Lägsta	Kristianstads Kommun	16	Byggnation av skyddsvall för att skydda mot översvämning
	Högsta			
Miljöåtgärder på andra områden än minskad klimatpåverkan och klimatanpassning (7)	Lägsta	Kalmar kommun	13,5	Åtgärder för att minska försurning i mudderpålag
	Högsta	Kalmar kommun	129	Täckning av nedlagd deponi för att minska spridningsförutsättningar

Källa: Kommuninvest

14) Kategorierna "Klimatanpassningsåtgärder i byggnader, infrastruktur och känsliga miljöer" samt "Energieffektivisering inom huvudsakligen fossilbränslefria energisystem" har lägre andel än 0,5% vardera och visas därmed inte i figuren.

15) Hänsyn till att några av lånen tillhör samma projekt har ej tagits. Det faktiska antalet projekt är därför något färre än vad som rapporteras i tabellen.

Kommunsektorns skuldförvaltning

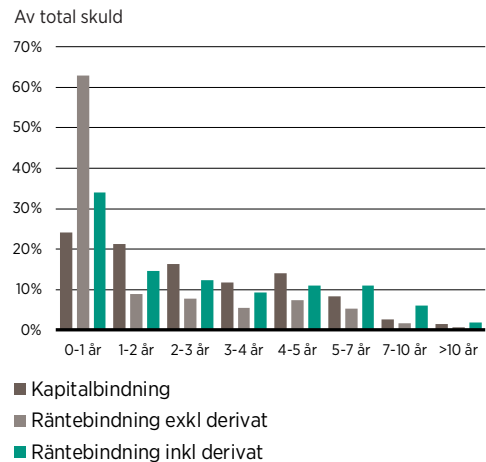
Uppgifterna i detta fördjupningsavsnitt bygger på Kommuninvests utlåning samt de uppgifter som kommuner, kommunala bolag och regioner hade registrerat i skuldförvaltningsverktyget KI Finans per 2019-06-30. Underlaget omfattar information om 6 353 lån, certifikat och obligationer till ett sammanlagt värde av 484 miljarder kronor och 1 793 derivatkontrakt vars underliggande lånebelopp motsvarar 180 miljarder kronor.

Den genomsnittliga kapitalbindningstiden har succesivt ökat sedan första kvartalet 2017. Men den är fortfarande relativt kort och uppgick vid utgången av det andra kvartalet 2020 till 2,82 år. Som framgår av figur 16 förfaller 24 procent av lånestocken inom ett år och ytterligare 22 procent inom två år. Det innebär att investeringar finansieras med upplåning som behöver förnyas ett flertal gånger under investeringens ekonomiska livslängd.

48 procent av kommunsektorns upplåning per 2020-06-30 var kopplad till en rörlig räntebas, företrädesvis 3M Stibor. Många kommunala aktörer finansierar sina investeringar med lån som har kort såväl kapital- som räntebindning. Finansiella derivat används sedan av vissa aktörer för att förlänga räntebindningen, vilket får till följd att räntebindningen för kommunsektorn som helhet överstiger kapitalbindningen på den underliggande finansieringen.

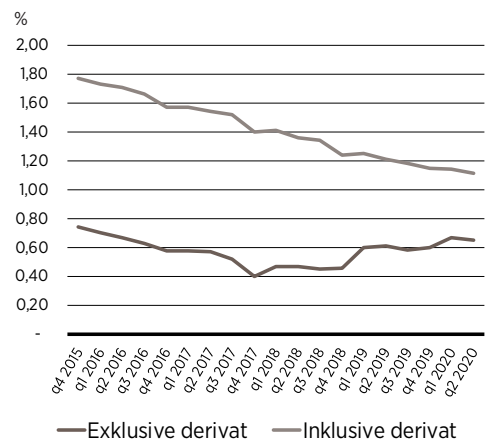
I och med att en stor del av kommunsektorns låneskuld omsätts varje år har den genomsnittliga räntenivån kontinuerligt sjunkit de senaste åren som en effekt av att marknadsräntorna legat kvar på en historiskt låg nivå. I slutet av 2015 var genomsnittsräntan 1,77 procent. Vid utgången av det andra kvartalet 2020 hade den sjunkit till 1,12 procent, vilket är den lägsta nivån under den studerade tidsperioden. Varje tiondels procentenhet lägre genomsnittsränta innebär 720 miljoner kronor i lägre räntekostnader för kommunsektorn.

Figur 17: Kapitalbindning och räntebindning inkl. och exkl. derivat, 2020-06-30

Källa: Kommuninvest

Figur 18: Genomsnittsräntan per kvartal kv 4 2015 - kv 2 2020

Källa: Kommuninvest

SKR:s kommungruppsindelning

Här är en beskrivning av SKR:s kommungruppsindelning 2017 som gäller från den 1 januari 2017. Det är en omarbetning av den tidigare kommungruppsindelningen från 2011.

Huvudgrupp	Kommungrupp	Kort definition	Antal
A. Storstäder och storstadsnära kommuner	A1. Storstäder	Minst 200 000 invånare i kommunens största tätort	3
	A2. Pendlingskommun nära storstad	Minst 40 % utpendling till storstad eller storstadsnära kommun	43
B. Större städer och kommuner nära större stad	B3. Större stad	Minst 40 000 och mindre än 200 000 invånare i kommunens största tätort	21
	B4. Pendlingskommun nära större stad	Minst 40 % utpendling till större stad	52
	B5. Lågpendlingskommun nära större stad	Mindre än 40 % utpendling till större stad	35
C. Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	C6. Mindre stad/tätort	Minst 15 000 och mindre än 40 000 invånare i kommunens största tätort	29
	C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Minst 30 % ut- eller inpendling till mindre ort	52
	C8. Landsbygdskommun	Mindre än 15 000 invånare i kommunens största tätort, lågt pendlingsmönster	40
	C9. Landsbygdskommun med besöksnäring	Landsbygdskommun med minst två kriterier för besöksnäring, dvs antal gästnätter, omsättning inom detaljhandel/ hotell/ restaurang i förhållande till invånarantalet.	15

Kommuninvest finansierar välfärd

Vi är ett kommunalt finanssamarbete som arbetar för effektiv och hållbar finansiering av bostäder, infrastruktur, skolor och sjukhus med mera. Tillsammans får vi bättre lånevillkor än var och en för sig. Sedan starten 1986 har samarbetet sparat miljardbelopp åt sina medlemmar i form av lägre räntor.

Den svenska kommunsektorn är stark, bland annat genom sin grundlagsskyddade beskattningsrätt. Detta faktum, tillsammans med medlemmarnas solidariska borgen, bidrar till att Kommuninvest får högsta kreditbetyg av både Moody's och Standard & Poor's.

278 kommuner och 14 regioner är idag medlemmar i detta frivilliga samarbete. Verksamheten ägs och styrs demokratiskt av medlemmarna som också delar på eventuellt ekonomiskt överskott. Kontoret finns i Örebro. Med cirka 537 miljarder kronor i balansomslutning är vi Sveriges sjätte största kreditinstitut.

KOMMUNINVEST

Svenska kommuner och regioner i samverkan

Postadress: Box 124, 701 42 Örebro. Besöksadress: Fenixhuset, Drottninggatan 2, Örebro.
Telefon: 010-470 87 00. Telefax: 019-12 11 98. E-post: förnamn.efternamn@kommuninvest.se
www.kommuninvest.se